

AALDERPAD 12 KM

9 Bruchemse pomp

De Bruchemse pomp is gebouwd omstreeks 1870 na de overstroming van 1861. Het diende als drinkwatervoorziening voor de dorpsbewoners.

10 Melkgeiten

Vlakbij de ingang van de kerk staat een beeld van een geit, dat herinnert aan de vele geitenfokkers vroeger in Bruchem. Dit beeld, genaamd 'De Fokgeit' van kunstenaar Marcus Ravenswaaij, werd in 1986 geschonken aan de bevolking van Bruchem.

De hervormde kerk is omstreeks 1400 gebouwd op een verhoogd terrein. De klok in de gotische kerk is in 1650 gegoten door Henrick van Trier.

11 Landgoed Groenhoven

Landhuis Groenhoven werd in 1842 in opdracht van de toenmalige burgemeester van Bruchem, Hendrik Brouwers, gebouwd. Als herinnering aan de watersnood van 1861 is in de zij-entree nog een gedenksteen te zien, die de hoogte van het waterpeil van de watersnood aangeeft. Naast burgemeesterswoning heeft 'Het Huis', zoals Groenhoven ook wel genoemd werd, dienst gedaan als wijnhandel, verpleeghuis, kantoor van het Maitreya instituut voor boeddhistisch onderwijs, restaurant en trouwlocatie. Momenteel is Landgoed Groenhoven particulier bezit.

Geitenmarkt

hier vrouwen

Dit Klompenpad is tot stand gekomen onder coördinatie van Stichting Landschapsbeheer Gelderland in samenwerking met diverse particuliere eigenaren, vele vrijwilligers, de gemeente Zaltbommel en andere partijen uit de streek. Klompenpaden zijn cultuurhistorische wandelroutes die particuliere terreinen, zoals landgoederen en boerenland, toegankelijk maken voor de wandelaar. Ze gaan zoveel mogelijk over historisch tracé en onverharde paden. Rust, kleinschaligheid en de combinatie van cultuur en natuur bepalen de sfeer en vertellen bewoners en wandelaars over de geschiedenis van hun omgeving. Ook het landschap heeft voordeel van de ontwikkeling van Klompenpaden: vaak worden landschapselementen hersteld en aangelegd. Door aan te sluiten bij lokale initiatieven als landwinkels, horeca en kamperen bij de boer wordt de economie van de streek versterkt.

Meer informatie over Klompenpaden: www.klompenpaden.nl.
Hier vindt u ook actuele wijzigingen of aandachtspunten.

Meer informatie over Stichting Landschapsbeheer Gelderland: slgelderland.nl

PRAKTISCHE INFORMATIE

- Rondwandeling gemarkeerd in twee richtingen met blauwe klompjes.
- U kunt de route verkorten tot 9 km en verlengen tot 14 km.. Dit staat op de kaart aangegeven en is onderweg gemarkeerd.
- Het is mogelijk om sommige Klompenpaden te combineren. Eventuele overstap-punten zijn aangegeven op de kaart en ter plekke in het veld.
- De nummers op de kaart verwijzen naar bezienswaardigheden langs de route die beschreven worden in deze folder.
- Routenavigatie en informatie over landschap en cultuurhistorie is ook beschikbaar via de Klompenpaden-app.
- Het Klompenpad is niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen vanwege de smalle en onverharde paden. Stevig en waterdicht schoeisel wordt aanbevolen.
- Honden zijn verboden op particuliere delen van het Klompenpad om verstoring van vee en wild te voorkomen. Dit is aangegeven op de openstellingsborden die u aan het begin van het particuliere terrein.

productie & eindredactie tekst	Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG)
eindredactie	Cok van Rijsbergen en Angela de Weert en SLG
beeldmateriaal	SLG Bendiks Westerink, Gelderland in Beeld, RCE en SLG. Op de voorkant staat een afbeelding van het dorpsgezicht van Kerkwijk door A. de Haan, 1734.
opmaak	Bas Reijnen
met speciale dank aan	de klompenpadwerkgroep Aalderpad en de particuliere grondeigenaren

© Stichting Landschapsbeheer Gelderland
2025, 1ste druk. Alle rechten voorbehouden

Bij vragen of opmerkingen over dit pad kunt u contact opnemen met SLG via www.klompenpaden.nl.

NIET BESTEMD
VOOR VERKOOP

Dit Klompenpad is mede gefinancierd door de Provincie Gelderland, de gemeente Zaltbommel en de Nationale Postcode Loterij.

Wandelen over een oude
stroomrug, komgronden
en een natuurgebied in
het mooie buitengebied
van Bruchem, Delwijnen
en Kerkwijk

AALDERPAD 12 KM

AALDERPAD 12 KM

1 Mariakerk, oudste kerk van de Bommelerwaard

De kerk is gebouwd als parochiekerk gewijd aan de heilige maagd Maria. Het uit tufsteen opgetrokken middenschip dateert van 1100, het koor van 1150 en de toren van eind 1100. De kerk viel onder bisdom Den Bosch. Na de reformatie werd de kerk Nederlands Hervormd. In de noordelijke muur bevindt zich een gedenksteen op 2,45 meter hoogte met het woord "watervloed" en het jaartal 1861. Deze steen herinnert aan de overstroming van de Bommelerwaard in dat jaar.

2 Dorpspomp

De dorpspomp is gebouwd in 1867 en was bedoeld om de bewoners te voorzien van drinkwater na de watersnoodramp van 1861. Het water was zeer ijzerhoudend. Het was niet geschikt voor de was, daar werd water uit de sloot voor gebruikt. Na de aanleg van de waterleiding in de jaren '50 van de vorige eeuw verloor de pomp zijn functie.

3 Voormalig kasteel Delwijnen

Het kasteel werd gebouwd in de periode 1225 tot 1283 door Raoul de Chatillon, ook bekend als Rudolf de Cock afkomstig uit Frankrijk. Later werd het kasteel bewoond door De Cocq van Delwijnen, die eigenaar was van de Heerlykheden Delwijnen, Kerkwijk en Bruchem. Het kasteel stond op een heuvel en is in 1520 verwoest in een oorlog met de Graaf van Gelre. In de Bommelerwaard wonen nog steeds families met de naam De Cocq.

Kasteel Delwijnen 1632, getekend door J. Stellingwerf ca 1723

hier vrouwen

De Rampert

4 Weidevogelgebied het Molenveld

Buiten het broedseizoen loopt het Klompenpad door een weidevogelgebied, waar grutto's, tureluurs en Kievieten broeden. De boeren krijgen een vergoeding voor de maatregelen die ze nemen om het aantrekkelijk te maken voor de weidevogels. Om verstoring van de vogels tijdens het broedseizoen van 15 maart tot 15 juni te voorkomen loopt het Klompenpad in die periode tijdelijk over de Delwijensestraat en het Gemeent.

5 Natuurgebied de Rampert

De Rampert is aangelegd tijdens de ruilverkaveling van 1950-1960. Het bestond al als griendbos in een zeer drassig gebied. In de winter van 2021-2022 is er 3,8 hectare nieuw bos aangeplant. Het gebied is rijk aan flora en fauna met veel vlinders en libellen. Reeën vinden er een schuilplek en ook de minder algemene boommarter en heikikker komen in het gebied voor. De visvijver is rijk aan vissoorten.

6 Bommels Loo

Het Bommels Loo ligt op een donk en is de oudst bewoonde plek in de Bommelerwaard. Een donk is een heuvel op bijvoorbeeld een oude rivierduin. Hier vestigden zich de eerste bewoners van de westelijke Bommelerwaard in de jongste steentijd ongeveer 10.000 jaar voor Christus. Archeologische vondsten bevestigen dit, zoals een stenen

bijl, scherven en sporen van bebouwing. De eerste bewoners leefden van de jacht en hielden wat vee.

7 Bruchemse molen

De Bruchemse molen werd in 1740 gebouwd als watermolen. Het was een schepadmolen van het type grondzeiler. In 1850 werd de molen ontmanteld, nadat hij overbodig was geworden doordat de mechanische bemaling opkwam. Het woonhuis dat bleef staan, brandde in 1961 af door blikseminslag. Tot die tijd is het woonhuis altijd bewoond geweest door ene familie Pippel. De molen was voorzien van het volgende gedicht:

*Zoo weinig als het kan
kan ik het alleman
van pas en effen raken
Daarom zoo wil ik trachten
om heel gezwind te zijn
bij dagen en bij nachten
A Pippel tot welzijn
van 't gemeen*

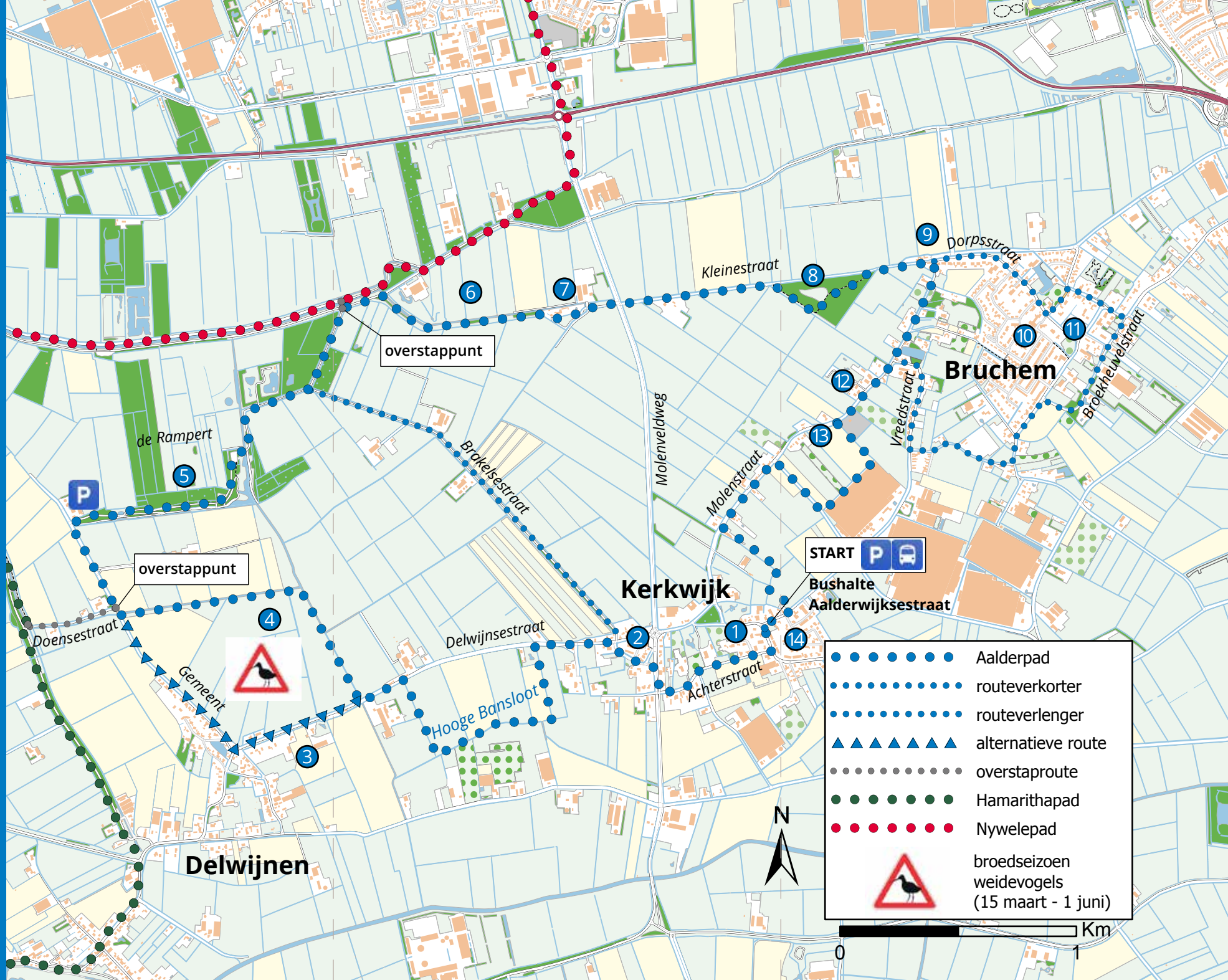
8 Bruchemse bos

Het Bruchemse bos is in de jaren '70 aangelegd als productiebos op een zeer nat stuk grond dat over was na de ruilverkaveling. Het kleine bos is rijk aan flora en fauna. De natuurwacht Bommelerwaard telde er 30 soorten broedvogels, 16 soorten vlinders en 21 soorten libellen.

Gehakelde aurelia op sleedoorn

AALDERPAD 12 KM

- ● ● ● ● Aalderpad
- ● ● ● ● routeverkorter
- ● ● ● ● routeverlenger
- ▲ ▲ ▲ ▲ ▲ alternatieve route
- ● ● ● ● overstaproute
- ● ● ● ● Hamarithapad
- ● ● ● ● Nywelepad
- broedseizoen weidevogels (15 maart - 1 juni)

Startpunt → P-plaats naast Aalderwijksestraat 11 in Kerkwijk.
Openbaar vervoer → Bushalte Aalderwijksestraat, Kerkwijk.
Horeca → Er is geen horeca langs de route.

Kijk op klompenpaden.nl voor dit pad voor actuele informatie en routewijzigingen. Website en Klompenpaden app hebben altijd de meest actuele informatie.

Te gast op het erf en boerenland

Klompenpaden lopen regelmatig over het erf van een boer, langs een beekje of over een sloot. Vaak is dit privéterrein. Er wordt nauw samengewerkt met boeren en grondeigenaren die recreatief medegebruik toestaan. Zonder hun toestemming waren er niet zoveel Klompenpaden.

Honden verboden

Als wandelaar ben je te gast. Het betreden van privéterrein wordt aangegeven met een speciaal openstellingsbord. Er geldt een hondenverbod. Honden kunnen onrust veroorzaken bij vee, wild of weidevogels. Daarnaast kunnen ze ziekten verspreiden. Daarom zijn honden verboden op Klompenpaden. Wij danken u voor uw begrip.

HOE WERKT DEZE DOWNLOADBARE FOLDER

Download deze folder en druk het af in kleur (dubbeltzijdig, gespiegeld langs korte zijde) voordat u gaat wandelen. U krijgt dan de folder + de wandelkaart geprint. De folder kunt u als een echte folder vouwen over de aangegeven grijze lijnen. Deze folder bevat altijd de meest actuele informatie.

hier vouwen

hier vouwen

Bodemkundige overzichtskaart Bommelerwaard met stroomruggronden (s) en stroombeddingsgronden (sb) van de voormalige rivieren de Alm en de Aalder

Binnendorpen van de Bommelerwaard

Bruchem, Kerkwijk en Delwijnen zijn de zogenaamde binnendorpen van de Bommelerwaard. Ze liggen niet rechtstreeks aan de rivier de Waal of de Maas en worden daarom de binnendorpen genoemd. Deze dorpen zijn ontstaan op de stroomruggen en oeverwallen van de rivieren de Alm en het zijriviertje de Aalder. Deze twee rivieren stroomden tot 1200 door de Bommelerwaard. Op deze hoger gelegen delen waren de huizen beter beschermd tegen de grillen van de rivieren.

Regelmatig waren er overstromingen in dit laag gelegen gebied. De laatste grote overstroming dateert van 1861 toen een groot deel van de westelijke Bommelerwaard overstroomde, inclusief de drie dorpen. Als reactie op deze overstroming werden er in deze dorpen vluchtheuvels aangelegd. In 1995 moesten 40.000

Ontdek het afwisselende rivierenlandschap van de Bommelerwaard. Wandel langs mooi bewaarde dorpen op de stroomruggen, door het boerenland en populierenbossen van de komgronden. Geniet van de weidse vergezichten en fraaie natuur langs de route.

Klompen aan, rugzak op en gaan!

inwoners van de Bommelerwaard geëvacueerd worden door dreigende dijkdoorbraken. Gelukkig liep dit goed af en keerden de inwoners veilig terug naar hun woningen.

Steenuil

De steenuil is een kenmerkende vogel van het agrarische kleinschalige cultuurlandschap. Rondom de dorpen van de oeverwallen komt de steenuil veel voor. Hij houdt van 'rommelige' hoekjes, omdat daar vaak veel muizen te vinden zijn. De steenuil zie je overdag niet vaak, al kan hij een winter- of voorjaarszonnetje waarderen en kun je hem dan soms zien zonnen op daken van een schuur of woning. 's Avonds en 's nachts kun je de kenmerkende roep van de steenuil vaak horen. Op veel plekken worden er steenuilenkasten opgehangen door vrijwilligers en particulieren om de steenuil te helpen met het vinden van een geschikte nestlocatie.

Jonge steenuil

